

Fakultet for lærerutdanning og pedagogikk

Bacheloroppgave

Linda Katrine Vestengen

Utagerende barn og sosial kompetanse

Children with challenging behaviour and social competence

BLUS

2018

Samtykker til tilgjengeliggjøring i digitalt arkiv Brage JA ☒ NEI ☐

NORSK SAMMENDRAG

Tittel: Utagerende barn og sosial kompetanse.	
Forfatter: Linda Vestengen	
År: 2018	Sider:28
Emneord: Utagerende barn, voksenrollen, sosial kompetanse, sosiale ferdigheter, inkludering.	
Sammendrag: I denne oppgaven har jeg hatt fokus på sosial kompetanse og hvilken rolle de voksne har for å inkludere de utagerende barna i barnegruppen. Min problemstilling er: <i>Hvordan kan barnehagepersonalet benytte seg av sosial kompetanse for å inkludere de utagerende barna i barnegruppen?</i> Jeg har benyttet meg av en kvalitativ forskningsmetode samt intervjuer for å samle inn data. Jeg har lagt fram teori om de utagerende barna, voksenrollen, sosial kompetanse, sosiale ferdigheter og inkludering for å finne svar på min problemstilling.	

ENGLISH ABSTRACT

Title: Children with challenging behaviour and social competence	
Author: Linda Vestengen	
Year: 2018	Pages:28
Keywords: Children with challenging behaviour, including, social competence, staff.	
Summary: In this bachelor thesis my main focus has been social competence and the importance of adult influence to include children with challenging behaviour towards well functioning children. My main approach is: <i>How can the staff use social competence and skills to include children with challenging behaviour on daily basis?</i> My main approach is a quantitative method, by use of interviews to collect data. From the analysis of the interviews I have summoned up a theory about children with challenging behaviour, the importeness of the adults, social competence and including to try to find answers on my thesis	

Forord

Tre år på høyskolen i Hamar nærmer seg slutten og denne oppgaven er siste del av utdanningen som fremtidig barnehagelærer. Jeg var raskt ute med å bestemme meg for temaet atferdsvansker hos barn knyttet opp til inkludering og sosial kompetanse. I praksis gjennom alle tre årene opplevde jeg barn med ulike atferdsvansker som ble møtt på mange ulike måter av de voksne. Disse ulike handlingene fikk meg til å tenke på hvor viktig rolle vi voksne har i barnehagen for å sikre at alle blir anerkjent og sett for den de er. Refleksjon over egne handlinger og verdier mener jeg er viktig for at man skal kunne utvikle seg og bli en bedre rollemodell for barna og andre voksne. Underveis har jeg snudd litt på hvordan jeg ville skrive oppgaven min, og det har vært en krevende, spennende og ikke minst en lærerik tid. Både studiet, tiden i praksis og arbeidet med denne bacheloroppgaven har ført til at jeg har søkt videreutdanning innen spesialpedagogikk.

Jeg ønsker å takke min veileder Sidsel som har kommet med gode råd og tilbakemeldinger under skriveprosessen. Hun har vært en god støtte når frustrasjonen har slått til. Jeg vil også takke de som tok seg tid til å bli intervjuet. Tusen takk til mine studievenninner som har støttet meg gjennom tre år på høyskolen. Dere vet hvem dere er. Moster, takk for all hjelp. Jeg vil også takke mamma, mormor og Daniel som har hjulpet meg med barna slik at jeg har fått tid til å skrive, og ikke minst min fine gjeng av noen barn jeg har som endelig skal få tilbake mammaen sin på heltid. Helt til slutt vil jeg gi en spesiell takk til min kjære morfar som dessverre ikke fikk med seg min siste tid på studiet. Du var så stolt av meg og jeg vet at du sitter der oppe nikkende med et smil om munnen.

"Du skal få en dag i mårrå, som rein og ubrukt står
med blanke ark og fargestifter tel".

Alf Prøysen.

Maura, 20.05.18

Innhold

NORSK SAMMENDRAG	2
ENGLISH ABSTRACT	3
FORORD	4
INNHold	7
VALG AV TEMA	7
PROBLEMSTILLING	7
DISPOSISJON AV OPPGAVEN	8
TEORIDEL	8
DE UTAGERENDE BARN	8
VOKSENROLLEN	9
INKLUDERING	10
SOSIALE FERDIGHETER OG SOSIAL KOMPETANSE	11
<i>Selvregulering</i>	12
<i>Empati</i>	12
<i>Selvhevdelse</i>	13
<i>Selvfølelse</i>	13
METODE	14
VALG AV METODE	14
KVALITATIV OG KVANTITATIV METODE	14
INTERVJU	15
UTVALG	15
FORARBEID INTERVJU	15
GJENNOMFØRING AV INTERVJU	15
ANALYSE AV DATAMATERIALET	15
FORSKNINGSETIKK	16
PRESENTASJON AV RESULTATER	16
<i>Tanker om inkludering</i>	16
<i>Tanker om de utagerende barna</i>	17
<i>Tanker om begrepet sosial kompetanse og hva man knytter opp til begrepet</i>	18
<i>Hvordan legge til rette for å fremme sosial kompetanse hos utagerende barn</i>	18
DRØFTING	19
DE UTAGERENDE BARN	20
INKLUDERING	21
SOSIALE FERDIGHETER OG SOSIAL KOMPETANSE	22
VOKSENROLLEN	22
KONKLUSJON	25
LITTERATURLISTE	26
VEDLEGG 1	28
INTERVJUGUIDE	28
<i>Inkludering</i>	28
<i>Atferdsvansker</i>	28

<i>Sosial kompetanse</i>	28

Innhold

Valg av tema

Å skrive om de utagerende barna var noe jeg bestemte meg for ganske fort og som jeg ønsket å fordype meg i. Dette for å få en dypere kunnskap i hvordan vi skal møte barn med atferdsvansker. Jeg har ikke jobbet i barnehage tidligere, men gjennom alle tre årene i praksis skjønte jeg fort at barna som trenger det lille ekstra, er et tema som ligger mitt hjerte nært. Gjennom praksis opplevde jeg at disse barna opplevde mange negative reaksjoner på deres handlinger i løpet av en dag og dette fikk meg til å reflektere over hvordan vi voksne møter barn som gjentakende handler utenfor hva som er allmenn akseptabel oppførsel. Dessverre fikk jeg et inntrykk av at barnehagepersonalet ikke reflekterte over egne handlinger når de snakket til og ikke med de enkelte barna. De voksne havnet ofte i situasjoner med disse barna der det ble lagt vekt på de negative handlingene i stedet for at man snakket med barnet på en positiv måte for å snu situasjonen. Jeg la også merke til at enkelte barn med utagerende adferd slet med å være i lek av ulike grunner. Det kunne fort bli konflikter i lek eller at disse barna ikke fikk delta i leken. Selve leken og vennskapene man danner seg i barnehagen ser jeg på som en nødvendighet for at man skal kunne utvikle seg som menneske. At man blir sett og anerkjent for den man er.

Når det gjelder utagerende atferd kan det ligge mange ulike årsaker til grunn for at et barn handler som det gjør. Det er viktig med gode rollemodeller i form av personale som er tilstede for det enkelte barn og at det gjøres grep for at barnet skal føle seg verdsatt og inkludert. Grunnen til at jeg legger vekt på barnehagepersonalet er fordi barna i barnehagen er avhengig av rollemodeller som statuerer som gode eksempler i samspill og relasjoner med andre barn og voksne.

Problemstilling

I *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (Kunnskapsdepartementet, 2017) står det at «barnehagen skal jobbe for at alle barn skal føle seg likeverdige og at de blir anerkjent for den de er, og synliggjøre den enkeltes plass og verdi i fellesskapet» (s. 9). Barnehagen har en utrolig viktig jobb å gjøre i forhold til at alle barn skal bli anerkjent for den de er uten at man skal få en merkelapp på seg som de utagerende barna fort kan få.

Problemstillingen for denne oppgaven er: *Hvordan kan barnehagepersonalet benytte seg av sosial kompetanse for å inkludere de utagerende barna i barnegruppen?*

Hovedfokuset mitt i denne oppgaven vil være hvordan voksenrollen kan benytte seg av sosial kompetanse som et verktøy for å sørge for at utagerende barn blir inkludert i barnegruppen. Med voksenrollen mener jeg hele barnehagepersonalet og personalgruppen. Både assistenter, barn- og ungdomsarbeidere og barnehagelærere. Jeg har valgt å begrense oppgaven til kun barnehagepersonalets rolle i møte med de utagerende barna. Rollen til de foresatte og ikke minst foreldresamarbeid som jeg ser på som viktig for å endre noe til det positive, vil ikke bli skrevet om i denne oppgaven. Jeg synes atferdsvansker er et utrolig spennende tema, men siden det er et så vidt begrep, har jeg kun valgt å skrive om de utagerende barna. I presentasjonen av de utagerende barna går jeg inn på atferdsvansker. Grunnen til dette er at jeg ser det som vesentlig siden de utagerende barna er overlappende fra atferdsvansker og at de henger sammen. Jeg har valgt å ikke forklare begrepene inkludering, sosial kompetanse, sosiale ferdigheter og de utagerende barna i innledningen siden jeg går inn på hvert begrep i teoridelen.

Disposisjon av oppgaven

I innledning gjør jeg rede for valg av tema og problemstilling. I neste kapittel vil jeg presentere teoridelen som består av litteratur som vil belyse min problemstilling. Her har jeg valgt å dele inn teoridelen i fire deler: Inkludering, sosial kompetanse og sosiale ferdigheter, atferdsvansker og de utagerende barna, og helt til slutt vil jeg se på voksenrollen i lys av teori. Kapittel tre består av en presentasjon av valg av metode. Neste del av oppgaven vil bestå av mine funn fra datainnsamlingen som helt til slutt vil bli drøftet opp mot teori som jeg har presentert i teoridelen. Helt til slutt har jeg avslutningen, der jeg vil komme med en konklusjon.

Teoridel

I denne delen av oppgaven vil jeg presentere teori som er knyttet opp til min problemstilling. Jeg har delt det inn i fire kategorier som er: inkludering, de utagerende barna, sosial kompetanse og sosiale ferdigheter og voksenrollen. Teoridelen er basert på funnene som kom fram under datainnsamlingen.

De utagerende barna

Drugli (2013, s. 16) skriver at i nyere tid har man begynt å gå bort i fra begrepet atferdsvansker, men at man bruker betegnelsen sosiale og emosjonelle vansker. Innunder her ligger både de innagerende og de utagerende barna. De utagerende barna jeg har valgt å skrive om, beskrives ved at de ofte benytter handlinger ved å utagere fysisk eller verbalt.

Barsøe (2010, s. 92) viser til en forskning som er utført på barn med ulik grad av atferdsvansker. I denne forskningen kom det fram at det var betraktelig høyere andel gutter enn jenter som handlet utagerende. Blant de utagerende barna vil man kunne se at noe av problemet er manglende sosial kompetanse, liten evne til å vise empati og lav selvkontroll. Barsøe hevder videre at barn med utagerende vansker ofte omtales negativt som «de urolige barna».

Ogden (2009, s. 44) skriver at atferdsavvik handler om at man går mot det som er sosialt akseptert og at man derfor ikke kan sette en objektiv merkelapp på barn ut i fra en standard på hva man ser at er greit å tolerere og ikke tolerere. Jeg vil se nærmere på sosial kompetanse siden flere teoretikere trekker frem dette som sentralt i relasjon til atferdsvansker.

I denne delen har jeg sett nærmere på atferdsvansker og utagerende barna. Gjennom teori som ovenfor er presentert, vil man kunne få en forståelse av at man med utagerende atferd ofte kan ha mindre sosial kompetanse og at de derfor vil kunne streve med å samhandle med andre.

Voksenrollen

I *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (Kunnskapsdepartementet, 2017) står det at de voksne i barnehagen skal legge til rette for at barns impulser til å ta kontakt med andre tas på alvor og at alle barn skal få oppleve viktigheten av å ha vennskap, at man har noen å leke med og at man får hjelp til å bevare vennskapene på best mulig måte (s. 23). For å kunne se de enkelte barns behov er det viktig at man kartlegger og observerer barna slik at man får en forståelse for hvilke tiltak som må gjøres for at barn for eksempel i lek skal kunne fungere godt (Buli-Holmberg, 2012, s. 80).

Barsøe (2017, s. 26) trekker fram viktigheten av at personalet i barnehagen har kunnskap om hva sosial kompetanse er i møte med de barna som har emosjonelle og sosiale vansker. Først når denne kunnskapen ligger til grunn hos de ansatte vil man kunne jobbe på en adekvat måte med barna. Her vil jeg vil trekke fram Bruner (1976) og det støttende stillas. Med støttende stillas menes det at barnet får tilstrekkelig med støtte av en voksen eller et dyktigere og mer kompetent barn for at barnet skal klare å gjennomføre en oppgave. Ved å benytte seg av støttende stillas vil barnet ved hjelp av støtte føle mestring og selvfølelsen øker (Askeland og Sataøen, 2013, s. 208-209).

Drugli støtter seg til Trentacosta mfl. (2009) som forsket på at barn med atferdsvansker i lek, vil til sammenligning med barn uten vansker ha et høyt antall flere voldsomme og negative utbrudd, og en langt større negativ atferd. Dette bidrar til at de «ville» barna vil komme inn i

et negativt samhandlingsmønster med andre barn og vil derfor trenge mye støtte når det kommer til å takle sosiale og emosjonelle handlinger fra gode voksenroller. (2015, s. 137).

Bae (2014) skriver at det er viktig at personalet i barnehagen møter og anerkjenner barna som subjekt, og at man respekterer hvert enkelt barn for sine meninger og følelser. Bae (2009, s. 395) hevder at hvis barns rettigheter til å delta på egne premisser skal være realistisk, så er det helt avgjørende at de møter voksne som har forståelse for dette. Det gjelder å se deres evne til å utvikle seg og lære, men samtidig til å ta hensyn til deres sårbarhet.

Holland viser til Webster-Stratton som hevder at de voksne må være bevisst på hvilken type oppmerksomhet man gir barna. Barn handler for å få oppmerksomhet fra de voksne. Den type oppmerksomhet vi gir til den spesifikke handlingen er den handlingen og atferden vi vil få mer av fra barnets atferd, uavhengig om tilbakemeldingen er negativ eller positiv. Ved å vektlegge den negative atferden hos et barn vil man med andre ord øke risikoen for at slik atferd gjentar seg (2013, s. 88).

Voksenrollen har i teoridelen blitt presentert som en viktighet for at man skal kunne hjelpe de utagerende barna med å øke sosial kompetanse for å unngå negativ atferd, og for å øke barnets selvfølelse og mestringsfølelse ved å se og anerkjenne barnet. På denne måten vil barnet lettere kunne inkluderes i fellesskapet.

Inkludering

Inkludering er et vidt begrep som mange synes å mene mye om. Arnesen beskriver inkludering ved å trekke fram mangfold og fellesskap, og at det må være en likevekt mellom disse to faktorene. Med det menes det at man skal gi rom for at vi alle er forskjellige og at fellesskapet burde bestå av en aksept og anerkjennelse for at vi alle har noe å bidra med og lære av hverandre. Videre trekker hun fram at inkludering består av «... likestilling, likeverd og sosial rettferdighet ...» (Arnesen, 2014, s. 16, 18). Korsvold (2011, s.23) hevder at et inkluderende fellesskap ikke bare omhandler relasjoner og ulike prosesser, men at det likeså mye består av et blikk på barn som subjekt og som aktiv deltager i samspillrelasjoner med andre.

Buli-Holmberg (2012) skriver at «I en inkluderende barnehage må personalet kjenne til forskjellige former for forebyggende tiltak for at alle barns forskjellige behov skal kunne møtes» (s. 77).

Korsvold (2011, s. 9) skriver at det ligger en ideologi til grunn og et politisk anker i form av styringsdokumenter i barnehagen. Disse tilsier at det skal være et inkluderende fellesskap

bestående av en mangfoldig barnegruppe, der det er rom for aksept og toleranse for at alle er ulike. Samtidig stiller Korsvold seg kritisk til at det er manglende kunnskap knyttet opp til praksis til hvordan man skal forholde seg til og jobbe med inkludering.

Det ligger føringer i form av rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver og barnehageloven som skal sikre kvalitet i barnehagen. I *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 9) står det beskrevet at «Barnehagen skal bidra til at alle barn føler seg sett og anerkjent for den de er». I Meld. St. 41, *Kvalitet i barnehagen* (2008-2009) blir inkluderingsbegrepet knyttet opp til kvalitet og at inkludering er et av de overordnende målene. Kvalitetsutviklingen i barnehagen skal bygge på inkludering og at «alle barn skal få delta aktivt i et inkluderende fellesskap» (Kunnskapsdepartementet, 2009, s. 9).

Inkludering som presentert ovenfor vil kunne forstås som et inkluderende fellesskap der barn blir sett på som subjekt, og at alle blir sett for den de er. Respektert, sett og hørt. Voksenrollen som nevnt tidligere er viktige for at de utagerende barna skal kunne samhandle med andre.

Sosiale ferdigheter og sosial kompetanse

Her har jeg valgt å skrive om sosiale ferdigheter og sosial kompetanse samtidig, siden disse to henger tett sammen og jeg på bakgrunn av dette ikke vil skrive om det hver for seg.

Det finnes mange oppfatninger av hvordan man skal definere begrepet sosial kompetanse blant ulike teoretikere. Ogden (2015, s. 228) hevder at sosial kompetanse handler om vennskap, at man får dekket egne sosiale behov, samtidig som man har en innflytelse på andre. Ogden skriver videre at sosial kompetanse også handler om å kunne tilpasse seg en sosialt akseptert atferd til å kunne takle egne følelser og tanker (2009, s. 256). Drugli skriver at sosial kompetanse omhandler ferdigheter, forståelse og beherskelse som vil gi mestring av sosiale relasjoner. Dette vil kunne gi en positiv gevinst av utvikling og tilfredshet (Nordahl 2000; Ogden 2001, gjengitt i Drugli 2013, s. 122). Sosial kompetanse kan også ses på som en egenskap til å knytte vennskap med jevnaldrende og at man innehar kunnskap til å ivareta relasjonene på en god måte (Drugli, 2013, s. 122).

Størksen (2013) viser til Elliott og Gresham som beskriver hvordan sosial kompetanse er avhengig av at man har «...evnen til å samarbeid, selvhevdelse, selvkontroll, empati og til å vise ansvarlighet». Sosial kompetanse er blant annet at man har kunnskap til å kunne samhandle med andre i for eksempel lek og at man kan sette seg selv til side for å prøve å

forstå andre. Størksen påpeker videre at sosial kompetanse består av to hovedfaktorer; at man kan vise omsorg for medmennesker samtidig som man må ivareta seg selv.

Pape belyser at sosial kompetanse ikke er noe man enten har eller ikke har, men at den er situasjonsavhengig akkurat der og da. Som et eksempel kan man trekke fram at et barn kan ha sosiale ferdigheter i en bestemt situasjon, men vil kunne slite med det sosiale i en annen situasjon (2000, s. 20).

Vedeler (2007, s. 15) hevder at sosiale ferdigheter går ut på hvordan man møter andre mennesker i samspill og hvordan man samhandler med andre.

Sosiale ferdigheter vil si at man har lært seg og internalisert ferdigheter som bidrar til at man kan fungere i møte med den andre. Ferdighetene som sosiale ferdigheter består av er «..empati, samarbeid, selvkontroll, selvheldelse og ansvarlighet...» (Gresham og Elliott, 1990, gjengitt i Ogden, 2015, s. 217). Jeg har selv valgt å skrive mer om selvregulering, empati, selvheldelse og selvfølelse siden disse fire punktene vil være viktige i min drøfting. Lindbäck og Glavin (2015) viser også til Gresham og Elliott der de skriver at de sosiale ferdighetene som er nevnt ovenfor er avhengige av hverandre for at man skal kunne mestre sosial kompetanse.

Selvregulering

Webster-Stratton hevder at selvregulering er en ferdighet barnet innehar i ulike situasjoner der det evner å justere atferden sin. Hvis man ikke innehar kompetanse i selvregulering vil man kunne slite med å holde på vennskap. Hvis man innehar lav selvkontroll vil barnet ikke kunne se seg selv og sine gjerninger utenfra, og de vil også vise til manglende empati ovenfor andre (2005, s. 249).

Askland og Sataøen (2013, s. 202) hevder at man kan øves opp i selvregulering og skriver videre at barn som ved hjelp av gode rollemodeller i form av voksne vil kunne observere hvordan den voksne støtter og handler i samspill. Barnet vil etter hvert kunne ta del i disse prosessene ved å benytte kompetansen man har utviklet til å selv kunne håndtere selvregulering i samspill med andre.

Empati

Storvik (2018) refererer til Drugli som skriver at å kunne vise empati er en ferdighet som må ligge til grunn for at man skal fungere i en sosial relasjon. Barn må tidlig få hjelp til å takle og forstå egne følelser for å kunne forstå den andre part. Vennskap er ifølge Webster-Stratton (2005, s. 249) viktig fordi det bidrar til at barn føler seg inkludert. Denne inkluderingen kan

føre til at barn lettere kan forstå og utvikle medfølelse til andre, samtidig som barnet vil utvikle en forståelse for andre.

Ogden (2009, s. 203) beskriver barn som innehar sosiale ferdigheter som sosiale og kompetente barn som i gitte relasjoner vil tilnærme seg andre barn med positiv tilnærming. Barn som har knyttet vennskap med andre barn vil kunne være oppmerksomme mot andre, speile den andres følelser og respondere på dette.

Ogden viser til Gresham og Elliott, 1990, som beskriver empati ved at man kan «...vise omtanke og ha respekt for andres følelser og synspunkter..» (Ogden, 2009, s. 217).

Selvhevdelse

Ogden beskriver selvhevdelse ved at man klarer å stå fast ved egne følelser, meninger og behov og prøver på denne måten å få en forståelse og anerkjennelse for sine meninger. Barn som er selvhevdende vil stille sterkere i sosiale settinger enn barn som ikke hevder seg, fordi man tør å stå opp for seg selv (2009, s. 218-219).

Selvfølelse

Øhman (2012, s. 15) hevder at leken er barns viktigste arena for å kunne uttrykke seg selv. Gjennom leken kan barn erfare at de danner seg gode følelser og at de ved å leke vil føle mestring og få gode erfaringer. Videre skriver hun at det er like viktig å ha noen å leke med og danne vennskap med som leken i seg selv er. Tidligere i teorien har jeg nevnt Ogden (2015, s. 228) som hevder at sosial kompetanse omhandler vennskap i stor grad som samsvarer med det Øhman skriver.

I følge det jeg har presentert av teori ovenfor, kan sosial kompetanse forstås ved at hvis de sosiale ferdighetene innehas som nevnt ovenfor, kan sosiale situasjoner mestres. Tidligere i oppgaven har jeg presentert teori som tilsier at barn med utagerende atferd har lav sosial kompetanse og at det er nettopp derfor barnehagepersonalet er så viktig for disse barna ved å vise tilstedeværelse og anerkjennelse på en positiv måte.

Jeg vil avslutningsvis trekke inn en forskning som har blitt utført i Danmark, der fokuset har vært på relasjonen mellom voksen – barn og nettopp viktigheten av den. Barns sosiale kompetanse økte når voksenrollen støttet oppunder barnet. Å ha voksne i barnehagen som tror på at ved å gi positiv oppmerksomhet og være en god rollemodell slik at man kan endre atferd, er viktig. (Ogden, 2015, s. 65).

Metode

I dette kapittelet vil jeg se nærmere på ulike kjennetegn for metode. Deretter vil jeg fokusere på kvalitativ og kvantitativ metode. Avslutningsvis vil jeg skrive om mitt valg av metode.

Metode stammer fra det greske ordet *methodos* og handler om at man benytter seg av metode som et verktøy for å nå et mål i å finne ut av ny kunnskap. Vilhelm Aubert, sosiolog, beskriver metode som en fremgangsmåte for å nå et bestemt mål og få innsikt i ny kunnskap (Dalland, 2017, s.51).

Valg av metode

I denne oppgaven vil jeg benytte meg av kvalitativt intervju som metode. Jeg vil tilnærme meg min problemstilling ved bruk av intervju og finne svar på denne. Jeg vil derfor kunne kalle min oppgave empirisk ved at jeg samler inn mitt eget materiale. Metoden jeg har benyttet meg av er semi-strukturert intervju. Kjennetegnet på dette er ifølge Christoffersen og Johannesen (2012) at man benytter seg av en intervjuguide, som samtidig er fleksibel ved at man ikke er bundet til en bestemt rekkefølge i forhold til spørsmålene (s. 78). Man stiller friere ved å bruke semi-strukturert intervju slik at man kan følge opp eventuelle interessante perspektiver intervjuobjektet kommer med, ved å stille nye, spontane spørsmål.

Kvalitativ og kvantitativ metode

Kvalitativ metode er ifølge Bergland og Jæger (2014) en metode som baserer seg på flere ulike forskningsmuligheter. Innunder kvalitativ forskningsmetode finner man observasjon, intervju, analyse av ulike dokumenter, bilder og samtaler (s. 67). Den kvalitative forskningsmetoden er friere enn den kvantitative metoden siden man ikke forholder seg til målbare enheter, men fortolkning og forståelse står i sentrum. Bergsland og Jæger skriver videre at hermeneutikken er et sentralt begrep innen den kvalitative metoden, som gjennom forståelse og fortolkning vil kunne bidra til økt kunnskap (s. 67-68).

Kvantitativ metode er ifølge Dalland (2017) en metode som gir kunnskap og resultater i form av målbare data. Kvantitativ metode tar utgangspunkt i å finne det gjennomsnittlige og er en metode som benyttes for å få fram resultater som gjelder noe man har til felles. Man benytter med andre ord tall slik at man gjennom regnestykker kan komme fram til en prosentandel (s. 52-53).

Intervju

Utvalg

Jeg har valgt å intervju to pedagogiske ledere. Med vilje har jeg valgt meg ut en med lang arbeidserfaring på over tyve år, og en som er nyutdannet, men som tidligere har seks års erfaring fra å jobbe som assistent i barnehage. Grunnen til denne utvelgelsen er fordi jeg ville se om det var store forskjeller faglig sett på svarene.

Forarbeid intervju

I forkant av intervjuet laget jeg en intervjuguide (intervjuguide lagt i vedlegg) som inneholdt de spørsmålene jeg ønsket svar på ut ifra min problemstilling. Jeg brukte god tid på å lese litteratur som omhandlet intervju som metode, for å opparbeide meg kunnskap innen dette temaet og for at jeg skulle være forberedt for å gjennomføre intervjuet best mulig. Jeg tok et bevisst valg på å kun informere om tema, men ikke sende spørsmålene til intervjuobjektene på forhånd, fordi jeg ville ikke at de skulle påvirkes til å forberede svarene. Jeg var interessert i å få vite deres umiddelbare tanker og refleksjoner rundt spørsmålene der og da. Da jeg kontaktet intervjuobjektene spurte jeg om tillatelse til å benytte meg av båndopptaker.

Gjennomføring av intervju

Rett før vi startet opp intervjuet, informerte jeg om min oppgave og snakket rundt selve temaet. Jeg presenterte problemstillingen og forsikret meg nok en gang om jeg fikk tillatelse til å benytte båndopptaker. Jeg fortalte at alt materialet skulle bli slettet etter bruk og at barnehagens samt intervjuobjektets navn skulle bli holdt anonymt.

Analyse av datamaterialet

Etter at jeg hadde gjort meg ferdig med intervjuet var jeg rask til å starte arbeidet med analyse av datamaterialet. Dette begrunner jeg med at Dalland (2017) skriver at iakttagelser underveis i intervjuet er viktig for å kunne skape seg en helhet (s. 87). Jeg tok meg god tid til å høre gjennom opptakene og se gjennom egne notater. Dalland henviser til at det å skrive ned hvert eneste ord fra lydopptak er en stor jobb, samtidig som det vil gi et helhetsbilde fra intervjuet. Han kaller dette transkribering (2017, s. 88). Jeg endte opp med store mengder tekst som jeg måtte kategorisere ut ifra hva de ulike intervjuobjektene fortalte under intervjuet. Jeg satte det opp mot hverandre og sorterte i forhold til hvor ofte hvert svar forekom. Dette er ifølge Dalland (2017) det som kalles koding og at det er viktig å vektlegge og sortere hvor ofte noe blir nevnt i intervjuet (s. 92).

Forskningsetikk

Underveis i denne oppgaven har jeg vært tro mot forskningsetikken i form av at intervjuobjektene skal føle seg ivaretatt og trygge på at informasjonen som kom fra intervjuene skal bli brukt på en god og trygg måte i oppgaven. Jeg har valgt å anonymisere intervjuobjektene og ikke gjengi som sitater. Unntaket er to sitater. «Det er viktig at personalet finner en felles vei» og «Inkludering for meg er vennskap». Disse sitatene opplevde jeg som beskrivende og ville derfor beholde disse. I min presentasjon av resultater kommer det fram at begge intervjuobjektene er kvinner. De nasjonale forskningsetiske komiteene (2016) hevder at opplysninger som informantene kommer med skal aidentifiseres slik at ingen kan spore tilbake de ulike funnene man har gjort seg i forskningen knyttet opp til person.

Informantene har blitt anonymisert med tanke på det etiske perspektivet og jeg har derfor valgt å kalle det barnehage1 og barnehage 2. Dette har jeg valgt å gjøre etter at jeg har satt meg inn i personopplysningsloven. Personopplysningsloven (2001, §13) opplyser om at «Den behandlingsansvarlige og databehandleren skal gjennom planlagte og systematiske tiltak sørge for tilfredsstillende informasjonssikkerhet med hensyn til konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet ved behandling av personopplysninger».

Presentasjon av resultater

I dette kapittelet vil jeg komme med mine funn fra intervjuene. Jeg har valgt å presentere funnene under fire kategorier: Inkludering, sosial kompetanse, atferdsvansker og hvordan voksenrollen kan legge til rette for å øke den sosial kompetansen. Ut i fra intervjuene har jeg trukket fram det jeg synes var vesentlig i forhold til barnehagepersonalets inkludering av utagerende barn i barnegruppen.

Tanker om inkludering

Hvordan begrepet inkludering oppfattes og hva man knytter opp til ordet inkludering.

Barnehage 1:

På spørsmålet om hva inkludering er, svarte pedagogisk leder at inkludering er at alle barn skal ha en venn å leke med og at det omhandler samspill med andre i barnegruppen.

«Inkludering for meg er vennskap». For henne veier det tungt at alle barn i barnegruppen er like viktige og at de skal bli anerkjent for den de er. Videre nevner hun at å se barn som et subjekt i barnegruppen er viktig og at man må ta barna på alvor.

Barnehage 2:

På spørsmålet om inkludering svarte pedagogisk leder at alle barn skal føle tilhørighet, at man er inkludert i barnegruppen og at man ha noen å være sammen med. Alle skal føle at de er like mye verdt, like viktige og at alle skal bli sett og hørt. Det første som slo henne når hun tenkte på inkludering var ord som fellesskap, likestilling, likeverd og anerkjennelse.

Begge intervjuobjektene har felles trekk når de snakker om inkludering. Inkludering omhandler at man skal føle seg inkludert i barnegruppen ved å ha en venn å leke med. Felles for barnehage 1 og barnehage 2 er at de begge kommer med ord som fellesskap, likeverd, anerkjennelse, og at alle man skal bli sett og hørt.

Tanker om de utagerende barna.

Barnehage 1: På spørsmålet om hvilke tanker de har om de utagerende barna sier barnehage 1 at det er nettopp med disse barna man lærer veldig mye av i form av hvordan man best mulig skal kunne møte de for at de skal kunne fungere optimalt i barnegruppen. Videre sier pedagogisk leder at barn ofte ikke slår bare for å slå, men at det ligger andre årsaker bak ulike reaktiv atferd. Det kan for eksempel være språkbarrierer eller hjemmesituasjon. Her er det viktig for oss å finne ut av hvilke utfordringer som ligger bak de ulike handlingene og hva som gjør at det enkelte barn handler som det gjør. Dette for å kunne hjelpe og veilede barnet på best mulig måte. Hun opplever at utagerende barn ofte har store utfordringer med å danne vennskap fordi de utagerende barna ofte sliter med å kunne kontrollere seg selv, og at de mangler evnen til å kunne speile de andre barna i lek. De kan ofte ha vanskeligheter med å forstå lekekoder som bidrar til at barn unngår å spørre det enkelte barnet om det vil være med i leken. Hun sier videre at å oppleve gang på gang at man ikke mestrer lek og ikke blir inkludert vil kunne føre til en dårligere selvfølelse.

Barnehage 2: Pedagogisk leder sier at hun selv føler at hun har for lite kunnskap om dette temaet. Hun nevner videre at man har de barna i barnehagen som det er vanskelig å møte fordi enkelte foresatte ikke mener at barnet har noen utfordringer. Hun sier videre at det oppleves at enkelte utagerende barn kan ha manglende empati i form av at barnet bare ser hva den andre part gjør i lek, men ikke seg selv. Det kan være at et barn reagerer kraftig på urettferdighet i lek hvis det ikke bli inkludert som det man selv ønsker. Pedagogisk leder sier at hun opplever at utagerende barn ofte har mange venner, nettopp fordi det skjer så mye rundt dem, men at det også er mange konflikter. Hun sier videre at hun tror grunnen til at det kan bli mange

konflikter er fordi de utagerende barna ofte mangler empati som nevnt tidligere, og at de sliter med selvregulering i forhold til både følelser og handlinger.

Etter å ha oppsummert intervjuobjektene uttalelser om de utagerende barna vises det nok en gang til mange fellestrekk. Begge sier at de opplever at de utagerende barna sliter med å forstå lekekoder. Videre sier de at disse barna ofte har problemer med å regulere egne følelser og handlinger og at det tilsynelatende er mangel på empati. Et av de funnene jeg syns var interessante er at de opplever det vidt forskjellig i forhold til de utagerende barna og vennskap med jevnaldrende.

[Tanker om begrepet sosial kompetanse og hva man knytter opp til begrepet.](#)

Barnehage 1: Pedagogisk leder sier at sosial kompetanse handler om at barnet klarer å samhandle og være i et positivt samspill med andre. En forutsetning for at man innehar sosial kompetanse er at man klarer å forholde seg til regler, at man forstår lekekoder, verdier og normer.

Barnehage 2: Her nevnes det blant annet at sosial kompetanse er at barna evner å fungere med andre barn og at man kan være i samspill med andre barn og voksne. Her trekker hun fram det å forstå lekekoder, at man klarer å gjøre seg forstått og at man kan forstå andre.

[Hvordan legge til rette for å fremme sosial kompetanse hos utagerende barn.](#)

Barnehage 1: Her hevder pedagogisk leder at sosial kompetanse er noe som man jobber med i barnehagen hver dag med alle i barnegruppen. Det hun derimot trekker fram som viktig for å fremme sosial kompetanse hos de utagerende barna, er at man først og fremst må snu det negative fokuset man fort kan gi et utagerende barn. I stedet for at et barn i løpet av en dag skal få nevnt sitt navn i en negativ fremtoning burde det heller gi anerkjennelse og ros når barnet gjør noe fint. Et annet tiltak kan være at man viser at man ser barnet ved for eksempel berøring.

Når det gjelder personalet sier hun at det er viktig at de samhandler og gir tilbakemeldinger og respons til barnet på samme måte. At de har snakket om de ulike barna på forhånd i fellesskap, slik at de finner en felles vei for å kunne veilede og hjelpe barnet best mulig. Hun hevder at observasjoner er et nyttig verktøy for å få en oversikt over hvordan de ulike barna fungerer i barnegruppen. Hun sier videre at voksenrollen spiller en stor rolle i form av at man skal foregå som en god rollemodell og at de voksne må kunne reflektere over egne handlinger ovenfor de ulike barna. Hun mener at det er spesielt viktig ovenfor de barna med ulike atferdsvansker, slik at man skal kunne møte de på best mulig måte.

Barnehage 2: Når det gjelder hvordan man kan jobbe med å fremme sosial kompetanse sier hun at det er viktig at de ansatte setter seg ned for sammen kartlegger de enkelte barna for å finne en felles vei. Dette for å kunne hjelpe barnet på best mulig måte. Observasjoner av hvordan ulike barn fungerer i lek og samspill er en fin metode å bruke, for å kartlegge hvordan barn fungerer i barnehagehverdagen. Hun sier videre at det bør settes fokus på at man veileder barnet på en positiv måte uten at det benyttes negative sanksjoner. Jobbe en-til-en i barnegruppen eller at man kan involvere andre barn i denne prosessen ved å benytte seg av barn i inkluderingsfasen der man ser tydelig at noen barn sliter. Vi benytter oss også av lekegrupper og aldersinndelte grupper på tvers av avdelingene slik at man skal hjelpe barna med å kunne samspille med barn man gjerne ikke leker så ofte med og at man på denne måten kan det dannes nye vennskap.

Hun sier at de hele tiden jobber med sosial kompetanse der alle barn blir inkludert som for eksempel ved måltider. Pedagogisk leder hevder at det er viktig å jobbe med sosial kompetanse allerede fra småbarnsavdelingen av for at man skal kunne få kjennskap til sosiale normer som gjelder i barnehagen og hvordan man skal være i samspill med andre barn og voksne fra tidlig alder.

Hun sier videre at voksenrollen er viktig for å øke den sosiale kompetansen til barnet og at det er viktig at den voksne kan gå inn i lek med det enkelte barnet. Erfaringsmessig vil dette kunne trekke andre barn inn i leken. Noe som bidrar til at selvfølelsen til det enkelte barn blir styrket, siden det vil kunne oppleve at andre barn vil leke med det.

Her sier begge at de jobber med sosial kompetanse hver dag. De har en felles forståelse av at for å kunne jobbe med sosial kompetanse på en adekvat måte må barnehagepersonalet sammen finne ut av hvordan de på best mulig måte kan møte de utagerende barna. Felles for begge intervjuobjektene er ord som anerkjennelse, gi ros og at de voksne unngår negative tilbakemeldinger.

Drøfting

Inn under denne delen vil jeg drøfte funnene jeg har gjort meg opp mot teori som jeg har kommet med i teoridelen. For å få en best mulig oversikt har jeg delt inn drøftingen i samme kategorier som under funn. Eneste forskjellen er at jeg har valgt å ta voksenrollen helt til slutt i drøftingen.

De utagerende barna

Begge intervjuobjektene omtaler de utagerende barna ved at de har problemer med å forstå lekekoder og at de sliter med å være i lek. De begrunner begge når jeg spør hvorfor de tror at de utagerende barna sliter med å være i lek med andre, med at disse barna sliter med å regulere egne følelser. De setter egne følelser først uten at de klarer å speile de andre i samspillet og at det er en mangel på empati i samspillrelasjoner. Barsøe (2010, s.92) hevder at ved de utagerende barna kan man trekke fram noen punkter der man ser at nettopp disse barna fungerer dårligere enn de barna som ikke har atferdsvansker. Mangel på sosial kompetanse, empati og lav selvregulering er en forklaring på hvorfor nettopp disse barna sliter med å være i samspill med andre. Webster-Stratton (2005, s. 249) skriver at selvregulering er en ferdighet som barn kan trenes opp i, og som man benytter i ulike samspillrelasjoner ved at man evner i å regulerer seg selv og egne følelser. Gjennom det som har blitt presentert her vil jeg kunne si at det er tydelig at de utagerende barna trenger tydelige rollemodeller i form av voksne som kan hjelpe de med å etablere relasjoner og oppleve positiv lek.

Leken er viktig for barn. Som nevnt tidligere sier begge pedagogene at de opplever at disse barna kan bli lettere utestengt av leken enn de fungerende barna. Øhman (2012, s. 15) skriver at leken er utrolig viktig for at barn skal føle seg akseptert av andre og at man har noen å leke med. Mestring og økt selvfølelse er to punkter som trekkes fram. Dette kommer også fram i mine funn, der begge intervjuobjektene gjentatte ganger nevner viktigheten av mestring og en god selvfølelse. Barnehage 1 sier at når det gjelder vennskap opplever hun at de utagerende barna ofte har problemer med å danne gode vennskap. Siden de sliter med selvreguleringen som nevnt tidligere, mener hun at gjentatte ganger med utestengelse av lek vil gå utover selvfølelsen. Barnehage 2 opplever det motsatte ved at hun ser at de utagerende ofte har mange venner, men at det ofte er mange uromomenter i lek som fører til krancling, fordi disse barna ikke klarer å regulere seg selv eller vise empati for andre. Dette syns jeg var veldig interessant. Siden hun nevner at det ofte er mye uro i disse samspillene mellom de utagerende barna og de andre lurer jeg på hvor dype disse vennskapene er, siden det trekkes fram at det er mangel på empati. Storvik (2018) refererer til Drugli som skriver at empati er en ferdighet som må være integrert for at barn skal kunne fungere i samspill med andre. Jeg vil også trekke fram Ogden (2009, s. 23) som hevder at barn som har dannet vennskap har ferdigheten til å speile den andres følelser, respondere på disse følelsene og være oppmerksomme. Jeg tenker at dette kan støtte min observasjon av at vennskapene barn med utagerende atferd danner seg, ikke stikker så dypt på grunn av sin manglende sosiale kompetanse.

Leken er en arena barn bruker for å være i samspill med, som nevnt ovenfor. For å kunne fungere i samspill med andre og danne vennskap, mener jeg at det er viktig at man klarer å speile den andre i relasjonen for at man skal klare å kommunisere på en god måte. Her vil jeg støtte meg til Webster-Stratton (2005, s. 249) som hevder at barn gjennom vennskap vil føle aksept og anerkjennelse for den man er, og at man føler seg inkludert. Gjennom vennskap påpeker Webster-Stratton at man lettere utvikler evnen til å forstå og se den andre part, og at man vil danne positive erfaringer i å se andres synspunkter og at man setter seg selv utenfor sentrum.

Inkludering

Hvordan begrepet inkludering oppfattes og hva man knytter opp til ordet inkludering?

Når det gjelder begrepet inkludering og hva man knytter opp til ordet inkludering vil jeg si at begge pedagogene hadde et ganske likt syn på hva inkludering er og hva man knytter opp til dette begrepet. Barnehage 1 beskriver inkludering som noe som omhandler samspill og at alle skal ha en venn å leke med. Barnehage 2 sier at inkludering for henne er tilhørighet, at alle barn i barnegruppen skal føle seg like viktige. Hun trekker videre fram stikkord som fellesskap, likeverd og at alle skal bli sett og hørt. Arnesen (2014, s. 16, 18) er tidligere nevnt i teoridelen der hun omtaler inkludering ved at hun trekker fram punkter som likestilling, likeverd og at man skal bli respektert for den man er. Ut i fra uttalelsene til begge intervjuobjektene vil man se at det Arnesen skriver om inkludering stemmer godt med de pedagogiske ledernes forståelse av inkluderingsbegrepet

Fellestrekkene mellom intervjuobjektene er at de forstår inkludering som å være en del av noe og at barn skal bli sett på som et subjekt der de er deltagende aktører i sine egne liv. Begge nevner anerkjennelse som et viktig punkt i forhold til å bli sett og respektert for den man er. Jeg vil si at de ser på det å ta barn for den de er like mye på alvor som det å være en del av et fellesskap. Dette er i samsvar med det Korsvold (2011, s. 23) skriver om at et inkluderende fellesskap ikke bare består av samspillet man har med andre, men at man ser barn som aktive deltakere i eget liv der både medvirkning og at man skal bli sett og hørt ligger til grunn.

Både *barnehageloven* og *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* er styringsdokumenter gitt til barnehagen for at man skal kunne styrke kvaliteten og for at man skal ha føringer for hvordan man skal jobbe med barn og ikke minst personalet i barnehagen. I *Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver* (Kunnskapsdepartementet, 2017) står det at «Barnehagen skal bidra til at alle barn føler seg sett og anerkjent for den de er». Dette

handler om inkludering og at alle skal ha rett til å være en del av fellesskapet. I St. Meld. 41, *Kvalitet i barnehagen* (2008-2009) hevdes det at inkludering er et av de overordnende målene. Spørsmålet blir hvordan man jobber med inkludering for at også de utagerende barna skal bli inkludert i fellesskapet. Rammeplanen gir som nevnt kun føringer for hva man skal jobbe med når det gjelder inkludering, men siden inkluderingsbegrepet kan tolkes litt som man vil ut i fra holdninger, egne meninger og erfaringer, vil dette kunne by på utfordringer. Her kan jeg støtte meg til Korsvold (2011, s.9) som hevder at det til tross for en politisk og ideologisk tyngde, mangler det praksisnær kunnskap i hvordan man skal forholde seg til inkluderingsbegrepet. Jeg mener at man ut i fra dette kan få en forståelse av hvorfor man arbeider med inkluderingsbegrepet på ulike måter i barnehagen.

Sosiale ferdigheter og sosial kompetanse

På spørsmålet om hvilke tanker om begrepet sosial kompetanse intervjuobjektene har og hva de knytter opp til begrepet, var svarene ganske like. Begge svarte at sosial kompetanse handler om å kunne samhandle positivt med andre og evne å fungere med andre barn og voksne. Når det gjelder begrepet sosial kompetanse ble det trukket fram at man forstår seg på lekekoder og at man kan forholde seg til ulike verdier og normer. Dette ble nevnt som en forutsetning for å kunne inneha sosial kompetanse. I teoridelen skriver jeg om Størksen (2013) som viser til det Elliott og Gresham skriver i forhold til at sosial kompetanse handler om at man har kompetanse til å kunne være sammen med andre barn i lek, og at man må kunne sette seg selv til siden for å kunne forstå andre.

Det som derimot ikke ble nevnt under sosial kompetanse er vennskap. Dette knyttet begge intervjuobjektene opp til inkludering. Både Drugli (2013) og Ogden (2015) er enige i at sosial kompetanse omhandler vennskap i stor grad. Gjennom vennskap hevdes det at man får dekket behovet for sosial samhandling, samtidig som man vil sette spor hos andre. Drugli (2013, s. 122) drar det litt videre ved å skrive at sosial kompetanse ses på som en egenskap til at man skal klare å knytte vennskap og gode relasjoner til andre.

Voksenrollen

Til tross for at den nyutdannede synes det er vanskelig å takle utagerende barn grunnet mangel på kompetanse, vil jeg si at begge intervjuobjektene kom med mange samsvarende utsagn. Når intervjuobjektene ble spurt om hvordan de kunne benytte seg av sosial kompetanse for å inkludere barna, var det en enighet blant begge at det var viktig at personalet

hadde kunnskap om hva sosial kompetanse er. Jeg vil referere til det barnehagepedagog 2 sa om personalets arbeid med de utagerende barna og sosial kompetanse. «Det er viktig at personalet finner en felles vei..». Dette var noe som festet seg hos meg. Ved å finne en felles vei og at de ansatte står på lik linje i forhold til hvordan de skal møte de utagerende barna i barnehagehverdagen og gå fram for å jobbe med sosial kompetanse. Barsøe (2017, s. 26) hevder at det er viktig at personalet i barnehagen har en forhåndskunnskap i hva sosial kompetanse er for at man skal kunne jobbe med det og få resultater. Dette tenker jeg gjenspeiler det barnehage 2 sa om at man må enes om en felles retning som er formålstjenelig og at man sørger for å øke kompetansen til personalet i forhold til hvordan man kan jobbe med sosial kompetanse i barnehagen.

Observasjon blir nevnt av både barnehage 1 og 2. Dette i forbindelse med hvordan det skal kartlegges for å se hvordan de ulike barna fungerer i samspill og lek. I teoridelen nevnte jeg at Buli-Holmberg (2012) skriver om viktigheten av å kartlegge barn for å kunne sette i gang forebyggende tiltak (s. 77). Dette tenker jeg samsvarer godt med det intervjuobjektene nevner i forhold til kartlegging og observasjon.

Videre nevner det ene intervjuobjektet at det er viktig at man snur det negative fokuset et utagerende barn fort kan få ved at det får en merkelapp som «vilter og bråkete». Hun sier at personalet må jobbe med å snu fokuset fra å være negativt til at man viser anerkjennelse, er positiv og gir ros. Ved å støtte meg til Holland (2013, s. 88) som viser til Webster-Stratton som nevnt tidligere i teoridelen, og hvordan man bør framstå som voksen i samspill med barn, vil jeg si at begge pedagogene har gode tanker og refleksjoner uavhengig av erfaring i barnehagen i forhold til hvordan man burde framstå.

Begge hevder at voksenrollen må gå fram som en god rollemodell. Barna trenger gode rollemodeller slik at de ser og lærer hvordan man skal være mot andre på en positiv måte. Ved å bruke teorien til Bruner (1976) og hans støttende stillas, vil man kunne hjelpe barna gjennom ulike situasjoner og veilede når barnet trenger støtte, slik at man vil klare å gjennomføre en oppgave. Bruner hevder at ved å benytte seg av støttende stillas vil barna kunne oppleve økt selvfølelse og mestring (Askeland og Sataøen, 2013, s. 208-209). Intervjuobjektene har en felles forståelse av hvordan den gode rollemodellen bør framstå ved at man bør unngå negative sanksjoner og være tilstede slik at man kan bryte inn og veilede når det trengs. Jeg vil vise til teoridelen der Drugli støtter seg til Trentacosta mfl. (2009) som sier at det er gjennom forskning kommet fram til at barn trenger positiv støtte fra positive, tydelige rollemodeller for å kunne samhandle i sosiale relasjoner (2015, s. 137).

Konklusjon

Jeg har med denne oppgaven svart på hvordan barnehagepersonalet kan benytte seg av sosial kompetanse for å inkludere de utagerende barna i barnegruppen.

Jeg valgte å intervju to personer med ulik bakgrunn der en har lang erfaring og en som er nyutdannet. Begge intervjuobjektene mine påpekte at barn med utagerende atferd sliter med å være i lek, til tross for at de hadde ulike oppfatninger om hvorvidt barn med utagerende atferd har gode vennskap eller ikke. Vennskap og lek ser de begge to på som en nødvendighet for alle barn og for at alle skal bli inkludert i fellesskapet. Funnene tilsier at sosial kompetanse er viktig for at man skal kunne fungere i samspill med andre og ha egenskapene til å se og speile andres følelser, meninger og at man respekterer hverandre. Både barnehage 1 og 2 nevnte at de utagerende barna har problemer med å regulere egne følelser og handlinger og at de ser en tydelig mangel på empati.

Når det kommer til hvordan voksenrollen kan benytte seg av sosial kompetanse for å inkludere de utagerende barna i barnegruppen, nevnes det at før man setter i gang tiltak er det viktig at man har hele personalet med seg, kunnskapen om hva sosial kompetanse er og at man finner en felles vei for å hjelpe de utagerende barna best mulig. Funnene peker på at ved å snu de negative sanksjonene over til noe positivt vil man kunne veilede og vise barna hvordan man skal være mot andre i samspill ved selv å være en god rollemodell som er støttende og tilstede. Gjentatte ganger viser funnene til at vennskap og fellesskap fører til mestring og økt selvfølelse. Min konklusjon gjennom min datainnsamling er at de voksne i barnehagen kan hjelpe og veilede de barna som sliter i samspill med andre og har problemer med å danne vennskap. Det som er avgjørende er at voksenrollene i barnehagen har kunnskap om sosial kompetanse og at man «...finner en felles vei» for å sitere barnehage 2. Ved å jobbe med sosial kompetanse sammen med de utagerende barna, vil man øke selvfølelsen slik at de får troen på seg selv og at de også *kan* på lik linje med de andre barna i barnegruppen.

Litteraturliste

- Arnesen, A., L. (2012). *Inkludering. Perspektiver i barnehagefaglige praksiser*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Askland, L. & Sataøen, S., O. (2013). *Utviklingspsykologiske perspektiv på barns oppvekst*. (3. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Bae, B. (2014). *Å se barn som subjekt - noen konsekvenser for pedagogisk arbeid i barnehage*. Hentet fra [https:// www.regjeringen.no/no/tema/familie-ogbarn/barnehager/artikler/a-se-barn-som-subjekt---noen-konsekvenser/id440489/](https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-ogbarn/barnehager/artikler/a-se-barn-som-subjekt---noen-konsekvenser/id440489/)
- Bae, B. (2009a). *Children´s right to participate. Challenges in everyday interactions. European Early Childhoods Education Research Journal*, 17(3), 3919-406. Hentet fra <https://doi.org/10.1080/13502930903101594>
- Barsøe, L. (2017). *Ville og stille barn i barnehagen. Veier ut av låste atferdsmønstre*. Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Barsøe, L. (2010). *Ville og stille barn i barnehagen. Veier ut av låste atferdsmønstre*. Oslo: Kommuneforlaget.
- De forsknings etiske komiteene. (2016). *Beskyttelse av forskningsdeltakere*. Hentet fra <https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/naturvitenskap-og-teknologi/beskyttelse-av-forskningsdeltakere/>
- Bergsland, M., D. & Jæger, H. (2015). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm.
- Buli-Holmberg, J. (2012). *Tidlig innsats og forebyggende arbeid i barnehagen*. I. H. Bjørnsrud. & S. Nilsen (Red), *Tidlig innsats. Bedre læring for alle?* Oslo: Cappelen Damm.
- Christoffersen, L. & Johannesen, A. (2012). *Forskningsmetoder for lærerutdanningene*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. (6. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Drugli, M., B. (2015). *Atferdsvansker hos barn. Evidensbasert kunnskap og praksis*. Oslo: Cappelen Damm.
- Drugli, M., B. (2013). *Atferdsvansker hos barn. Evidensbasert kunnskap og praksis*. Oslo: Cappelen Damm.

Holland, H. (2013). *Varig atferdsendring hos barn – krever varig atferdsendring hos voksne*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Korsvold, T. (2011). *Barndom - Barnehage -Inkludering*. I. T. Korsvold (Red.). *Barndom – barnehage - inkludering*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke AS.

Kunnskapsdepartementet. (2008-2009). *Kvalitet i barnehagen*. (St. meld. Nr. 41, 2008-2009). Oslo: Departementet.

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (Rev. utg.). Oslo: Departementet.

Lindbäck, S., O. & Glavin, P. (2015). *Sosiale og emosjonelle kompetanser i fremtidens skole*. Hentet fra <http://utdanningsforskning.no/artikler/sosiale-og-emosjonelle-kompetanser-i-fremtidens-skole/>

Ogden, T. (2009). *Sosial kompetanse og problematferd i skolen*. (2. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Ogden, T. (2015). *Sosial kompetanse og problematferd blant barn og unge*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Pape, K. (2000). «Æ trur dem søv». *Om aktive voksne og sosial kompetanse i barnehagen*. Oslo: Kommuneforlaget.

Personopplysningsloven, [LOV-2015-06-19-65](https://lovdata.no/LOV-2015-06-19-65). (2015). Hentet fra <https://lovdata.no/>

Storvik, L., F. (2018). *Slik hjelper du små barn å takle følelser*. Hentet fra <https://www.utdanningsnytt.no/forste-steg/artikler/2018/mai/slik-hjelper-du-sma-barn-til-a-takle-folelser/>

Størksen, I. (2013). *Hva er sosial kompetanse og hva kan barnehagen gjøre for å fremme barns sosiale og emosjonelle kompetanse hos barn*. Hentet fra <https://www.utdanningsforskning.no/artikler/hva-er-sos-komp/>

Vedeler, L. (2017). *Sosial mestring i barnegrupper*. Oslo: Universitetsforlaget.

Webster-Stratton, C. (2005). *Hvordan fremme sosial og emosjonell kompetanse hos barn*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Öhman, M. (2012). *Det viktigste er å få leke*. Oslo: Pedagogisk forum.

Vedlegg 1

Intervjuguide

Inkludering

- Hva legger du i begrepet inkludering? Hva forbinder du med begrepet?
- Hvordan jobber dere med inkludering i barnehagen? Er inkludering nevnt i årsplanen som et tema man skal jobbe med?
- Hvordan snakker dere med barna om et inkluderende fellesskap?

Atferdsvansker

- Hvilke tanker har du rundt de utagerende barna?
- Er dette et tema dere jobber med sammen med resten av personalet? Hvordan?

Sosial kompetanse

- Hva legger du i begrepet sosial kompetanse?
- Hvordan jobber dere med sosial kompetanse i barnehagen?